

De onafhankelijke klachtencommissie als bedoeld in artikel 10 van de Wet Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg regio Eindhoven

is inzake de klacht 2022/092 van:

de heer XXXX, geboren op XXXX, ten tijde van de klacht verblijvend op de HIC, onderdeel van Novadic Kentron, tot het navolgende oordeel gekomen.

1. De procedure

De klachtencommissie ontving op 21 december 2022 een klaagschrift, gedateerd op 20 december 2022, van de heer XXXX, hierna te noemen klager.

De klacht richt zich volgens het klaagschrift tegen de beslissing van 5 december 2022 om aan klager verplichte zorg te verlenen in de vorm van insluiting in een separeerruimte en deze te laten voortduren tot 22 december 2022.

Klager heeft zich laten bijstaan door mevrouw XXXX, patiëntenvertrouwenspersoon.

De klachtencommissie ontving op 5 januari 2023 een verweerschrift, gedateerd op 2 januari 2023, van mevrouw XXXX, psychiater, en de heer XXXX, waarnemend psychiater, hierna te noemen verweerders.

De mondelinge behandeling was ingepland op 12 januari 2023. Een kwartier voor het begin van de mondelinge behandeling ontving de klachtencommissie van de patiëntenvertrouwenspersoon bericht dat klager, wegens ernstige lichamelijke klachten ten gevolge van middelengebruik één dag voorafgaand aan de zitting, niet bij de mondelinge behandeling aanwezig kon zijn. De patiëntenvertrouwenspersoon kon daardoor ook niet bij de mondelinge behandeling aanwezig zijn, omdat de gedragsregels die voor patiëntenvertrouwenspersonen gelden dat niet toestaan.

Omdat de klacht van klager duidelijk was en de klachtencommissie naar aanleiding van het lezen van de stukken voornamelijk verhelderende vragen had aan verweerders, is besloten om verweerders op 12 januari 2023, ondanks de afwezigheid van klager, toch te horen. Dit is gebeurd via een beeldbelverbinding. Gelet op de stukken en na het horen van verweerders was de klachtencommissie van mening dat zij voldoende informatie had gekregen om tot een afgewogen beslissing te komen over de beslissing om klager te separeren op 5 december 2022 en het voortduren daarvan. Hierdoor heeft de klachtencommissie besloten om klager zelf niet meer te horen. Hij is wel in de gelegenheid gesteld om een eventuele schriftelijke toelichting op de klacht bij de klachtencommissie in te dienen. De patiëntenvertrouwenspersoon heeft op 12 januari 2023 namens klager een korte onderbouwing toegestuurd.

2. Inhoud van de klacht

De klacht richt zich op:

- de beslissing van 5 december 2022 om aan klager verplichte zorg te verlenen in de vorm van insluiting in een separeerruimte en het voortduren van deze separatie tot 22 december 2022.

3. De feiten

De Rechtbank Oost-Brabant heeft op 7 oktober 2022 een machtiging tot het verlenen van verplichte zorg verleend ten aanzien van klager. Deze machtiging geldt tot en met 7 oktober 2023.

Klager verbleef tot 22 december 2022 op de afdeling HIC, onderdeel van Novadic Kentron. Op 22 december 2022 is klager overgeplaatst naar de afdeling BIZ, onderdeel van GGzE.

Op 5 december 2022 heeft de dienstdoende achterwacht, mevrouw Sanchez, als plaatsvervangend zorgverantwoordelijke besloten om klager verplichte zorg te verlenen in de vorm van insluiting in een separeerruimte.

De klachtencommissie heeft kunnen vaststellen dat door de waarnemend zorgverantwoordelijke in de rapportage op 5 december 2022 het volgende is gerapporteerd: “beslissing verplichte zorg: separatie i.h.k. van achterwacht psychiater 8.9 brief en VL.” De schriftelijke motivering van de beslissing om klager verplichte zorg te verlenen, die de geneesheer-directeur op grond van artikel 8:9 lid 3 aan klager en enkele andere betrokkenen moet sturen, lijkt daarmee op 5 december 2022 te zijn geschreven. In de stukken die de klachtencommissie heeft ontvangen, is deze brief ook bijgevoegd.

De geneesheer-directeur heeft in bovengenoemde brief, gedateerd op 6 december 2022, aan klager laten weten dat de zorgverantwoordelijke op 5 december 2022 heeft besloten om hem verplichte zorg te verlenen op basis van de voor klager geldende zorgmachtiging. In de brief wordt klager gewezen op zijn recht om een klacht in te dienen bij de klachtencommissie en op de mogelijkheid om zich te laten bijstaan voor advies en bijstand door de patiëntenvertrouwenspersoon en op de mogelijkheid dat familieleden, en voor de continuïteit van zorg essentiële naasten, voor advies en bijstand contact kunnen opnemen met de onafhankelijke familieverbodspersoon.

4. Standpunt van klager

Klager geeft aan dat hij vanaf 5 december 2022 in een gesloten separeerprogramma zit, omdat hij iemand heeft geslagen. Voorafgaand aan dit incident had hij een open separeerprogramma.

In het gesloten separeerprogramma mag hij één keer per dag kort uit de separeer om te douchen en naar het toilet te gaan. Verder komt de begeleiding van de afdeling om het anderhalf uur via het luik vragen of klager iets wil, waarna ze weer weg zijn. Klager ziet niet iedere dag een psychiater. Daarnaast is er geen mobilisatieplan. Het enige wat er geregeld is, is een time-outplaatsing op de BIZ in Eindhoven voor de duur van zes weken. Daarnaast wordt klager wilsonbekwaam geacht in het 8.9 formulier waarin de beslissing om klager te separeren is aangezegd. Echter, deze beslissing is niet gemotiveerd.

Het voelt voor klager alsof hij een monster is en hij voelde zich afgewezen. Mensen zijn bang voor hem, terwijl hij zich de afgelopen weken verder rustig heeft gehouden. Ook op de afdeling BIZ is hij goed aanwezig en heeft hij geen incidenten veroorzaakt. Klager vindt dat de separatie nergens op slaat en heeft aangegeven dat het onmenselijk is om iemand zo lang op te sluiten. Hij vindt het psychische mishandeling. Het lijkt erop dat het verblijf in de separeer meer voortkomt uit angst en onrust bij de begeleiding dan uit het gedrag van klager zelf. Het lijkt ook alsof er nauwelijks pogingen zijn gedaan om het contact tussen klager en de begeleiding te herstellen. Het verblijf in de separeerruimte heeft klager ervaren als uitzichtloos.

5. Standpunt van verweerders

Verweerders hebben aangegeven dat de separatie na overleg met de achterwacht werd ingezet om een crisissituatie af te wenden. De aanleiding was een ernstig incident waarbij betrokkene een verpleegkundig begeleider gericht in het gezicht heeft geslagen en in de buik heeft getrapt. Klager wilde ontvluchten om middelen te gaan gebruiken met potentieel levensbedreigende gevolgen, zoals tijdens eerdere ontvluchtingen is gebleken.

Verweerders geven aan dat klager een jongeman is met complexe problematiek bestaande uit een autismespectrumstoornis en ernstige verslaving. Hij is bekend met polymiddeleengebruik (amfetamine, cocaïne, alcohol, GHB en cannabis) en bestelt nieuwe middelen via internet (methylnethcathinone, N-ethylhexedrone, phencyclidine en sterke benzodiazepinen). Ook heeft hij depressieve klachten met suïcidaliteit ontwikkeld.

Vrijwillige behandeling is niet mogelijk gebleken. Eerdere pogingen om klager in een beschermde woonvorm te laten verblijven, hebben tot ernstige incidenten geleid waarbij de veiligheid van medecliënten en de eigen gezondheid van klager in gevaar kwam. Bij gebruik van middelen weet klager geen mate, waardoor hij een forse hoeveelheid middelen gebruikt en zijn lichamelijke gezondheid grote risico's loopt. Dit heeft regelmatig geleid tot het insturen naar de spoedeisende hulp met een ambulance. Klager is tevens agressief richting zichzelf en zijn omgeving bij middeleengebruik.

In de maanden voorafgaand aan het incident dat tot de separatie heeft geleid, hebben zich in toenemende mate incidenten voorgedaan, zoals het gooien met een stoel en een metalen prullenbak richting een psychiater, het onttrekken van zorg waarbij hij middelen heeft gebruikt, het slaan van een medecliënt en het uiten van verschillende dreigementen. Ook heeft klager in november 2022 een terugval in heroïnegebruik gehad, waarbij hij wegens ademhalingsdepressie ingestuurd moest worden naar het ziekenhuis. Door het begeleidend team werd het incident van 5 december 2022 gezien als ‘‘de druppel die de emmer doet overlopen’’.

Om verdere incidenten te voorkomen, is getracht om ontvluchting door hoge zucht te voorkomen. Dit kon volgens verweerders enkel gewaarborgd worden door klager in te sluiten in een separeerruimte en tijdens mobilisatiemomenten ervoor te zorgen dat klager niet in bezit was van zijn mobiele telefoon. In eerste instantie heeft de behandelaar van klager gekeken of inzet van politie tijdens mobilisatiemomenten mogelijk was. Echter, dit stuitte op veel weerstand omdat de politie, de burgemeester en het Openbaar Ministerie van mening zijn dat Novadic Kentron te vaak gebruik maakt van ondersteuning door de politie bij de behandeling van klager. Dit bleek dus geen optie te zijn.

Verweerders geven op verzoek van de klachtencommissie aan dat klager voorafgaand aan de beslissing om klager in te sluiten niet is bezocht door de dienstdoende achterwacht. De dienstdoende achterwacht heeft telefonisch, naar aanleiding van informatie van de ter plekke aanwezige verpleging, beoordeeld of insluiting noodzakelijk was. De dienstdoende achterwacht heeft klager wilsonbekwaam geacht, in tegenstelling tot de eigen behandelaar van klager die hem wilsbekwaam acht. De mentor van klager is voorafgaand aan het nemen van de beslissing om klager te separeren niet gehoord. Deze beslissing is aan de mentor medegedeeld per e-mail. De mentor begreep de beslissing en stemde hier aanvankelijk mee in, maar zij heeft later regelmatig aangedrongen om te kijken naar andere alternatieven.

Gedurende het verblijf in de separeerruimte werden de begeleidingsmomenten vormgegeven door personeel van andere afdelingen binnen Novadic Kentron, gezien de uitval van meerdere medewerkers van de HIC-afdeling naar aanleiding van het incident op 5 december 2022. Klager werd regelmatig beoordeeld door zijn behandelend psychiater, een specialist verslavingsarts en de waarnemend psychiater. Normaliter vinden de beoordelingsmomenten dagelijks plaats. Echter, in dit geval is daarvan afgeweken omdat een dagelijkse beoordeling veel onrust zou oproepen bij klager vanwege zijn autisme.

In casu is klager een dag na de separatie beoordeeld door zijn eigen behandelaar, mevrouw XXXX. Op de vraag van de klachtencommissie hoe de behandelaren vorm hebben gegeven aan het toetsingskader ‘Terugkeren separeren en afzonderen 2016’ ten aanzien van consultatie bij overschrijding van de insluitingstermijnen, geven behandelaren aan dat er een onafhankelijke beoordeling heeft plaatsgevonden door de heer XXXX (die op het moment van deze beoordeling nog niet betrokken was bij klager). Klager is ook door collega’s van de afdeling BIZ, onderdeel van GGzE, bezocht. Dit heeft Novadic Kentron als consultatiemoment gebruikt. Zij hebben voorafgaand aan dit bezoek advies over de behandeling van klager ingewonnen, maar niet expliciet om een second opinion gevraagd. Op alle beoordelingsmomenten werd geconcludeerd dat voortzetting van de separatie voldeed aan de criteria voor verplichte zorg.

Volgens verweerders was de separatie subsidiair, omdat er geen minder ingrijpende maatregelen mogelijk waren om het risico op ernstig nadeel te verminderen. Verblijf in de open separeer heeft namelijk geleid tot regelmatige ontvluchtingen, levensgevaar door overdosis en fysiek letsel bij derden. Het was doelmatig, omdat de kans op fysieke agressie richting derden en levensgevaar door een overdosis sterk verminderd waren. Ook was het proportioneel, omdat er eerder al verschillende situaties hebben plaatsgevonden met ernstig nadeel voor derden en klager zelf.

Voorafgaand aan de separatie is er een verzoek voor een time-out naar een hoger beveiligingsniveau (de afdeling BIZ van GGzE) gedaan. Hier was de mentor van klager het niet mee eens, maar dit was de enige optie. Overplaatsing naar een andere plek was niet mogelijk. De overplaatsing, en daarmee ook het verblijf in de separeer, duurde langer dan gewenst gelet op de intakeprocedure.

6. Bevoegdheid van de klachtencommissie

De klachtencommissie heeft vastgesteld dat voor het verlenen van verplichte zorg aan klager een zorgmachtiging is verleend op 7 oktober 2022, geldend tot en met 7 oktober 2023. In de zorgmachtiging zoals die voor klager is verleend, is onder andere opgenomen dat aan klager onder meer als verplichte zorg kan worden verleend; insluiten.

Klager klaagt over de beslissing op grond van artikel 8:9 Wvvgz om hem verplichte zorg te verlenen in de vorm van insluiting in een separeerruimte.

Op grond van artikel 10:3 onder f van de Wvvgz kan klager over een beslissing over de uitvoering van verplichte zorg een klacht indienen bij de klachtencommissie.

De klachtencommissie is bevoegd om de klachten van klager te beoordelen.

7. De beoordeling van de klachten

Alvorens over te gaan tot de beoordeling van de klachten wil de klachtencommissie aangeven dat het haar, zowel uit de overgelegde stukken als uit hetgeen door verweerders in het kader van hun toelichting op het verweerschrift naar voren is gebracht, duidelijk is dat bij klager sprake is van een zeer complexe problematiek. De problematiek was de oorzaak van dat zijn behandelaars en begeleiders tegen de grenzen van hun mogelijkheden waren aangelopen om klager binnen de setting van Novadic Kentron passende zorg te verlenen. Ook is het de klachtencommissie duidelijk geworden dat klager bij een deel van zijn begeleiders een zo grote vrees inboezemde, dat het voor hen onmogelijk was geworden om klager nog langer te begeleiden. Dit is tevens de reden waarom jegens klager al enige tijd maatregelen werden getroffen om er voor te zorgen dat het mogelijk was om klager voor de duur van zijn verblijf op een ordelijke wijze in de HIC van Novadic Kentron in Vught te laten verblijven.

Echter, hoe complex de situatie met klager ook was, dat ontslaat de zorgverantwoordelijken van klager niet van de verplichting om, in het geval zij moeten besluiten om aan klager verplichte zorg te verlenen, deze besluitvorming te laten verlopen in overeenstemming met de regels die daaraan worden gesteld. Deze regels zijn het toetsingskader bij de beoordeling van de klachten van klager door de klachtencommissie.

Ten aanzien van de klacht over de beslissing van 5 december 2022 om aan klager verplichte zorg te verlenen in de vorm van insluiting:

In de zorgmachtiging die ten aanzien van klager is verleend, is insluiting opgenomen als een vorm van verplichte zorg die aan klager kan worden verleend. In de late avond van 5 december 2022 wordt door de dienstdoende achterwacht de beslissing genomen om klager verplichte zorg te verlenen in de vorm van insluiting in een separeerruimte. De zorgmachtiging van klager bood de mogelijkheid om hiertoe te besluiten. Dat betekent dat de regels van artikel 8:9 Wvvgz op dit besluit van toepassing zijn.

De klachtencommissie wil hier het volgende over opmerken. Uit de aan de klachtencommissie overgelegde rapportage blijkt dat klager op 4 december 2022, maar ook in de dagen daarvoor, reeds in de separeerruimte verbleef. Klager was op 5 december 2022 reeds ingesloten. Nergens blijkt uit dat de eerdere beslissing om klager in te sluiten, op het moment waarop het incident plaatsvond dat aanleiding was voor de waarnemend zorgverantwoordelijke om te beslissen dat klager zou worden ingesloten, was ingetrokken. Het ontgaat de klachtencommissie dan ook waarom de waarnemend zorgverantwoordelijke een nieuwe beslissing heeft genomen om aan klager verplichte zorg te verlenen in de vorm van insluiting.

Door verweerders is toegelicht dat er een onderscheid werd gemaakt tussen een “open separatie” en een “gesloten separatie”. Bij een gesloten separatie werd klager ingesloten in de eigenlijke separeerruimte. Bij de open separatie werd de deur van de separeerruimte open gelaten, zodat klager dan meer bewegingsruimte had in de voorruimte van de separeerruimte en het hem ook mogelijk was om, onder begeleiding, naar een buitenruimte te gaan. Klager verbleef echter ook bij de open separatie achter een gesloten deur in een ruimte die hij niet kon en mocht verlaten. In de

brief aan klager van 6 december 2022 over de beslissing om hem in te sluiten, wordt vermeld dat “cliënt wilde ontluchten van de afdeling om te gaan gebruiken. Cliënt was verbaal en fysiek flink agressief en dreigend. Sloeg 2x gericht op collega zijn gezicht en gaf nog een buiktrap in collega zijn buik”. Uit deze tekst zou opgemaakt kunnen worden dat klager niet langer was ingesloten en op de afdeling verbleef. Echter, verderop in de brief wordt vermeld “cliënt probeert via de separeerruimte te ontluchten naar buiten”. De klachtencommissie leidt hier uit af dat klager op het moment van het incident in de zogenaamde open separatie verbleef, en dus was ingesloten. De beslissing van de waarnemend zorgverantwoordelijke was er kennelijk op gericht om de open separatie van klager om te zetten in gesloten separatie. Omdat die beslissing door zowel klager als verweerder wordt beschouwd als een nieuwe beslissing om klager in te sluiten, en de klacht van klager zich daar expliciet op richt, zal de klachtencommissie de klacht ook als zodanig beoordelen.

De klachtencommissie zal nagaan of voldaan is aan het bepaalde in artikel 8:9 lid 1 Wvvgz. Hierin wordt bepaald dat de zorgverantwoordelijke een beslissing om verplichte zorg te verlenen niet eerder neemt dan nadat hij zich op de hoogte heeft gesteld van de actuele gezondheidstoestand van betrokkene, met betrokkene daarover overleg heeft gevoerd en, voor zover hij geen psychiater is, hierover overeenstemming heeft bereikt met de geneesheer-directeur.

Omdat de waarnemend zorgverantwoordelijke psychiater is, hoefde zij geen overeenstemming te bereiken met de geneesheer-directeur over de voorgenomen beslissing om klager in te sluiten. In de brief aan klager over de beslissing om hem in te sluiten wordt aangegeven dat de waarnemend zorgverantwoordelijke zich op 5 december 2022 op de hoogte heeft gesteld van de actuele gezondheidstoestand van klager en dat zij met hem overleg heeft gevoerd over de voorgenomen beslissing. Het is de klachtencommissie gebleken dat de waarnemend zorgverantwoordelijke op 5 december 2022 klager niet heeft gezien of gesproken.

De waarnemend zorgverantwoordelijke wordt in de brief aangeduid als “achterwacht psychiater”. Deze aanduiding zou er op kunnen duiden dat er ook een “voorwacht” zou zijn. Door verweerders is echter aangegeven dat binnen Novadic Kentron geen voorwacht/achterwacht-regeling bestaat. In voorkomende gevallen wordt vanuit de afdeling rechtstreeks contact opgenomen met de dienstdoende psychiater. De klachtencommissie is van oordeel dat in de brief met zoveel woorden had moeten worden aangegeven met wie de waarnemend zorgverantwoordelijke overleg heeft gevoerd, zodat in ieder geval duidelijk is wie verantwoordelijk was voor het verstrekken van informatie die tot een ingrijpende beslissing als het verlenen van verplichte zorg heeft geleid. De wijze waarop nu in de brief aan klager wordt gesuggereerd dat de waarnemend zorgverantwoordelijke tot de beslissing is gekomen om aan klager verplichte zorg te verlenen, suggereert een onjuiste gang van zaken.

In de brief wordt tevens aangegeven dat klager wilsonbekwaam werd geacht door de waarnemend zorgverantwoordelijke. De waarnemend zorgverantwoordelijke heeft de beoordeling van de wilsbekwaamheid van klager niet uit eigen waarneming vastgesteld. De klachtencommissie is van oordeel dat een beslissing om een cliënt wilsonbekwaam te achten slechts op basis van eigen waarneming kan worden genomen en bovendien gemotiveerd moet worden. Verder wordt in de brief aangegeven dat de waarnemend zorgverantwoordelijke contact zou hebben gehad met de vertegenwoordiger van klager. Ook dat is niet gebeurd op 5 december 2022. Uit de overgelegde rapportage blijkt dat de moeder van klager, die ook diens mentor is, op 6 december 2022 is benaderd door een collega en niet door de waarnemend zorgverantwoordelijke.

Daarnaast heeft de klachtencommissie niet kunnen vaststellen of, en zo ja wanneer, de brief aan klager ter hand is gesteld. In de ogen van de klachtencommissie zou dit in het dossier van een patiënt moeten worden vastgelegd.

Alles overziende komt de klachtencommissie tot de conclusie dat niet, althans onvoldoende, is voldaan aan het bepaalde in artikel 8:9 lid 1 Wvvgz. Dat moet leiden tot het oordeel dat de klacht van klager alleen al om deze reden gegrond moet worden verklaard. Dat betekent dat de beslissing van 5 december 2022 om klager in te sluiten daarmee wordt vernietigd en dat de rechtsgevolgen van de beslissing ook vernietigd zijn.

De klachtencommissie komt daarmee niet toe aan een inhoudelijke beoordeling van de klacht. Niettemin wil de klachtencommissie daar iets over opmerken.

Uit de overgelegde rapportage blijkt in de ogen van de klachtencommissie voldoende dat klager in de late avond van 5 december 2022 een situatie veroorzaakte die noodzaakte tot ingrijpen. In dat licht vindt de klachtencommissie het begrijpelijk dat het noodzakelijk werd geacht om de “open separatie” van klager om te zetten in een “gesloten separatie”.

Ten aanzien van de klacht over de duur van de insluiting:

Omdat de beslissing van 5 december 2022 om klager verplichte behandeling te verlenen in de vorm van insluiting door de klachtencommissie is vernietigd, is daarmee ook de grondslag weggefallen om de insluiting voort te zetten. Dat betekent dat de klachtencommissie dit onderdeel van de klacht om die reden eveneens gegrond moet verklaren.

Ook over de voortzetting van de insluiting van klager wil de klachtencommissie een opmerking maken. De klachtencommissie heeft met verweerders uitvoerig gesproken over de toetsing van de noodzaak om klager gedurende lange tijd in te sluiten. Daarbij is door de klachtencommissie gevraagd naar de wijze waarop uitvoering is gegeven aan het toetsingskader ‘Terugdringen separeren en afzonderen 2016’ van de IGJ. Uit de overgelegde rapportage kon de klachtencommissie niet opmaken of, en zo ja in hoeverre, dit toetsingskader is gevolgd bij de langdurige insluiting van klager. Juist bij cliënten met een complexe problematiek, zoals bij klager het geval is, waarbij besloten moet worden tot langdurige insluiting, acht de klachtencommissie het van wezenlijk belang dat expliciet kenbaar wordt gemaakt als afgeweken wordt van het toetsingskader. Dat is in casu niet gebeurd.

8. Beslissing

De klachtencommissie verklaart de klacht over:

- de beslissing van 5 december 2022 om aan klager verplichte zorg te verlenen in de vorm van insluiting in een separeerruimte en het voortduren van deze separatie tot 22 december 2022; **GEGROND**

Doordat de klachtencommissie de klacht gegrond heeft verklaard is de bestreden beslissing vernietigd. Deze vernietiging brengt daarmee ook met zich mee dat de rechtsgevolgen van deze beslissing zijn vernietigd.

De klachtencommissie stelt klager in de gelegenheid om zijn verzoek om schadevergoeding nader te onderbouwen en houdt iedere beslissing dienaangaande aan. De klachtencommissie ontvangt de nadere onderbouwing graag uiterlijk 8 februari 2023.

Deze beslissing werd genomen te Eindhoven op 12 januari 2023 door de klachtencommissie, bestaande uit de heer mr. XXXX, voorzitter, en de leden mevrouw XXXX, psychiater, en mevrouw XXXX, in tegenwoordigheid van mevrouw XXXX, secretaris.